

D66 leidt landelijk, PVV in Europa

Europa: kiezers slaan aan op anti- of pro-Europageluid

17 april 2014

VVD en PvdA staan, ruim anderhalf jaar na de Kamerverkiezingen van september 2012 en een maand na de teleurstellende uitslag bij de gemeenteraadsverkiezingen, nog altijd op zwaar verlies. De VVD (16 zetels verlies) staat nu met 25 zetels tweede in de zetelpeiling, de PvdA staat nu op 12 zetels en zou daarmee meer dan drie keer zo klein worden. De PVV (23 zetels) heeft ten opzichte van enkele maanden geleden duidelijk terrein verloren, terwijl D66 de wind in de zeilen heeft na de goede uitslag bij de gemeenteraadsverkiezingen. De sociaal liberalen zouden met 28 zetels de grootste worden.

De kiezersvoorkeuren bij de verkiezingen voor het Europees Parlement – 22 mei aanstaande – liggen iets anders: daar leidt de PVV, gevolgd door VVD en D66. Drie recepten lijken kiezers aan te spreken: een sterk anti- of sterk pro-Europageluid, maar ook gematigde eurosceptis. Dit alles blijkt uit onderzoek van TNS NIPO.

In vergelijking met de peiling van medio maart – pal voor de gemeenteraadsverkiezingen - is de winst van D66 (van 20 naar 28 zetels) het meest opmerkelijk, evenals het verlies van de PVV (van 28 naar 23 zetels). Analoog aan deze ontwikkeling klimt het rapportcijfer voor Pechtold (D66) van een 6,0 naar een 6,4, terwijl dat voor Wilders juist zakt (van 4,8 naar 4,4). Daarmee is Pechtold de hoogst gewaardeerde en Wilders de laagst gewaardeerde politiek leider. De VVD (van 21 naar 25 zetels) herstelt zich enigszins, terwijl het CDA juist wat inlevert (van 19 naar 15 zetels). Het gat tussen D66 en VVD valt binnen de marges.

Voor het overige zijn de verschuivingen minimaal. De SP staat met 21 zetels in de buurt van PVV en VVD. De PvdA is in deze peiling de zesde partij. ChristenUnie zou nu 7 zetels halen, 50 Plus 6 en GroenLinks en de SGP staan beide op 5. De Partij voor de Dieren zou op 2 zetels kunnen rekenen, terwijl ook de Piratenpartij nu goed zou zijn voor een zetel.

1 | Zetelverdeling peiling TNS NIPO week 16 2014

	TK 2012	19dec '12	13 feb	17 april	25 juni	13 sept	6 dec	13 feb	12 mrt	16 april
VVD	41	24	29	28	28	24	24	24	21	25
PvdA	38	34	23	22	23	13	18	15	14	12
PVV	15	21	16	23	22	33	27	30	28	23
SP	15	17	18	19	23	21	21	19	22	21
CDA	13	15	14	13	12	16	14	16	19	15
D66	12	15	12	13	14	17	20	24	20	28
ChristenUnie	5	6	5	7	8	6	8	6	8	7
GroenLinks	4	4	2	4	3	3	5	4	6	5
SGP	3	4	4	4	4	3	3	3	4	5
50 Plus	2	7	24	14	11	9	6	6	3	6
PvdD	2	3	3	3	2	4	4	3	5	2
Piratenpartij	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1

D66 ook vaak tweede keuze

Hoewel het zetelverschil tussen D66 en VVD zoals gezegd binnen de onzekerheidsmarges valt, is de huidige electorale positie van D66 duidelijk beter als we naar de tweede voorkeur van de ondervraagden met een partijvoorkeur kijken: maar liefst 15% noemt D66 – véél vaker dan SP (9%), CDA (9%), VVD (8%), 50 Plus (8%) en PvdA (7%).

Maar liefst 43% van de mensen die nu VVD zouden stemmen en 30% van de PvdA-kiezers heeft D66 als tweede voorkeur. Omgekeerd is de VVD bij 'slechts' 20% en de PvdA bij 17% van de D66-kiezers de partij van tweede keuze, terwijl ruim een kwart (27%) het anders 'echt niet zou weten'. Kortom: VVD en PvdA hebben deze vertrekkende kiezers niet zomaar terug. Verder valt op dat niet alleen SP, maar ook 50 Plus bij 17% van de PVV-kiezers het favoriete alternatief is, en dat niet de PvdA, maar de PVV (19%) de tweede partij van voorkeur is bij mensen die nu SP zouden stemmen.

...en toevluchtsoord voor vertrekkende PvdA- en VVD-kiezers

D66 kan momenteel met recht als 'het alternatief in het midden' worden bestempeld. Maar liefst 17% van de PvdA-kiezers uit 2012 en 15% van de VVD-kiezers uit 2012 zou nu D66 stemmen, als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden zijn.

De PvdA staat echter ook 'op links' onder zware druk: nog eens 16% zou nu SP stemmen. De VVD heeft 'op rechts' ook last van het CDA en PVV (respectievelijk 9% en 7% van de VVD-stemmers zou nu op deze partijen stemmen), maar het electorale probleem dat de bij D66 weer veelvuldig naar voren.

Terwijl de partij in klassiek links-rechtse termen tussen PvdA en VVD in zit, is D66 aantrekkelijk voor PvdA heeft lijkt toch heel wat duidelijker van twee kanten te komen.

Vragen we naar de motieven van switchende kiezers, dan komt het aloude predicaat 'redelijk alternatief' vertrekkende VVD- en PvdA-kiezers die een rechtser óf juist linkser beleid voorstaan. Opvallend is hoeveel PvdA-kiezers naar D66 uitwijken, omdat ze juist een *linkser* beleid zouden wensen:

'Nu de PvdA zijn ziel aan rechts heeft verkocht, keer ik weer terug naar D66'
'D66 lijkt nu de grootste enigszins linkse partij te worden'
'PvdA is niet consistent in haar beleid, en heeft een te weinig sociaal gezicht'

Ook de standpunten van D66 aangaande onderwijs en de benadering van Wilders spelen echter een rol voor PvdA-stemmers die nu voor D66 zouden kiezen:

'Ik zit tegenwoordig zelf in het onderwijs en sta nu meer achter de keuzes van D66'
'Het is de enige partij die Geert Wilders op de juiste manier benadert'

Sommige vertrekkende VVD-kiezers vinden D66 degelijker en betrouwbaarder, anderen nemen de VVD de 'afbraak van de zorg' kwalijk:

'Goede ideeën over belastingen'
'Schande dat de VVD medeverantwoordelijk is voor de afbraak van de zorg in het algemeen'
'Niet eens met regeringsbeleid vanwege zorg, overhevelen naar gemeenten etc'
'D66 wil meer geld voor zorg en onderwijs'
'De ouderen worden door de VVD achtergesteld en zwaar getroffen, met name betreffende de bezuinigingen op de ouderenzorg'

Vier op tien denken nu dat Rutte II rit uitzit...

Ondanks de zwakke electorale situatie van VVD en PvdA en de nederlaag bij de gemeenteraadsverkiezingen nog vers in het geheugen, lijkt het weer iets beter te gaan met het vertrouwen in het kabinet dat het kabinet de volle vier jaar zal uitzitten. Dacht een half jaar geleden slechts een kwart (24%) dat de eindstreep gehaald zou worden, inmiddels denkt 40% dat. Mensen die nu VVD en PvdA zouden stemmen zijn zeer zeker van hun zaak (beide 70%), terwijl ook de huidige kiezers van de 'constructieve gedoogpartners' dit relatief vaak voorzien (SGP: 67%, D66: 50%, ChristenUnie: 42%).

2 | Vier op tien denken dat kabinet volle rit uitzit

Hoe lang verwacht u dat het kabinet zal zitten?	6 nov 2012	19 dec 2012	13 feb 2013	17 apr 2013	26 juni 2013	13 sept 2013	6 dec 2013	13 feb 2014	12 mrt 2014	16 apr 2014
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Het valt in 2012	4	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Het valt in 2013	27	30	18	16	15	16	2	*	*	*
Het valt in 2014	17	22	25	32	34	41	40	29	23	17
Het valt in 2015	5	6	8	8	7	4	11	16	17	20
Het valt in 2016	0	2	1	1	1	0	1	2	2	3
Het maakt de 4 jaar vol	30	28	33	26	28	24	33	33	36	40
Weet niet/ geen mening	16	12	15	17	15	15	14	20	21	20

... vertrouwen in regering stabiel laag

Met het vertrouwen in de regering zelf is het minder goed gesteld. Hoewel de vertrouwensscore nu wel duidelijk boven die in september 2013 ligt, toen nog maar 12% van het electoraat aangaf vertrouwen te hebben in de huidige ploeg, blijft de huidige vertrouwensscore (16%) zeer laag – duidelijk lager dan bijvoorbeeld onder Rutte I het geval was. Wel is het aandeel mensen dat *heel weinig* vertrouwen in Rutte II heeft, afgenomen: dat was pal voor de raadsverkiezingen 35%, nu geldt dat voor 29%.

3 | Vertrouwen in Rutte II blijft laag

Hoeveel vertrouwen heeft u in de regering ..?	25 okt 2010	28 feb 2011	14 sept 2011	6 nov 2012	19 dec 2012	17 apr 2013	26 juni 2013	13 sept 2013	6 dec 2013	13 feb 2014	11 mrt 2014	16 apr 2014
	Ruttell	Ruttell	Rutte I	Ruttell	Ruttell	Ruttell	Ruttell	Ruttell	Rutte II	Rutte II	Ruttell	Ruttell
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Heel veel vertrouwen	2	3	1	3	1	0	1	1	1	-	1	1
Veel vertrouwen	29	28	21	28	24	21	17	11	14	14	13	15
Weinig vertrouwen	45	41	48	42	47	47	46	47	47	47	45	46
Heel weinig vertrouwen	18	20	18	16	21	22	29	36	29	30	35	29
Weet niet	7	8	11	11	8	10	7	6	9	9	7	9

Zorgwekkend voor het kabinet blijkt de lage vertrouwensscore onder VVD- en PvdA-stemmers uit september 2012. Een derde (33%) van de VVD-stemmers heeft vertrouwen in Rutte II (het hoogste aandeel dat vertrouwen heeft in dit kabinet van alle partijen), maar bij PvdA-stemmers bedraagt dit percentage een schamele 19%. Dat is niet zo dramatisch laag als in september 2013, toen slechts 13% van de PvdA-stemmers vertrouwen had, maar lager dan het vertrouwen van bijvoorbeeld CDA-kiezers (21%) of D66-kiezers (20%) uit 2012.

Europees Parlement: PVV, VVD en D66 leiden Europese dans

Voor de verkiezingen voor het Europese Parlement (EP) gaat de PVV (met 18,1% van de voorkeursstemmen) aan kop - weliswaar op de voet gevolgd door de VVD (16,2%) en D66 (15,7%). Rekening houdend met nauwkeurigheidsmarges kunnen we zeggen dat er drie partijen kans maken de grootste te worden bij de EP-verkiezingen: PVV, VVD en D66. Voor alle drie partijen zou dat winst betekenen - voor D66 en VVD zelfs aanzienlijke winst. Ook SP en ChristenUnie/SGP lijken goede papieren te hebben om enige winst te boeken

Dat D66 voor de Europese Parlementsverkiezingen niet – zoals bij de Tweede Kamerverkiezingen – op één staat, komt doordat op dit moment slechts twee derde (64%) van de landelijke D66-aanhang ook voor het Europese Parlement op D66 zegt te gaan stemmen. Bij de naaste concurrentie ligt de één-op-één doorvertaling van Tweede Kamer naar EP hoger. Van degenen die landelijk PVV zeggen te stemmen, zegt bijvoorbeeld 80% dat ook bij de EP-verkiezingen van plan te zijn.

Ten opzichte van de EP-verkiezingen van 2009 zouden met name het CDA (van 19,9 naar 11,1%) en GroenLinks (van 8,8 naar 4,7%) flink en de PvdA enigszins (van 12,1 naar 10,5%) inleveren.

---

4 | Prognose in percentages: PvdA 5% te hoog, rest keurig

---

	2 0 0 9			2 0 1 4 PEILING ¹	
	Peiling	UITKOMST		16 april	16 april
	(week voor EP-verk)	%	Zetels	2014	2014
CDA	19,0	19,9	5	11,1	2-3
PVV	13,9	17,0	4	18,1	4-5
PvdA	17,1	12,1	3	10,5	2-3
VVD	9,2	11,4	3	16,2	4-5
D66	13,0	11,3	3	15,7	3-5
GroenLinks	8,5	8,8	3	4,7	1-2
SP	8,5	7,1	2	9,9	2-3
CU/SGP	7,2	6,9	2	8,3	2-3
PvdD	1,3	3,5	0	1,0	0-1
50Plus	*	*	0	2,8	0-1
PiratenPartij	*	*	0	0,8	0-1
Anders	2,2	1,9	0	1,0	0

---

¹ Uitgaande van degenen die zeggen 'zeker' of 'waarschijnlijk' te gaan stemmen.

Waarom stemmen op de PVV?

Waarom willen mensen voor de Europese Parlementsverkiezingen op de **PVV** stemmen? Hier speelt enerzijds de anti-Europa opstelling, en anderzijds de anti-opstelling tegen *allerlei* zaken een doorslaggevende rol.

Over Europa zeggen de PVV-kiezers:

- 'Hoewel ik PVV niet zie zitten als hele grote meerderheidspartij, vind ik hun punten wel zwaarder mogen mee genomen worden in het regeringsbeleid. PVV is tegen één Europa. Ik vind een verregerende samenwerking binnen Europa wel goed, maar ik sta achter de PVV wat betreft financieel beleid in Europa'
- 'Nederland moet uit de EU. We zijn sterk genoeg om verder alleen te gaan. Ook is er een te grote druk van buitenlanders die hier een uitkering opeisen'
- 'Omdat ik die Europese kliek meer dan zat ben. Het kost een vermogen en het is nog steeds geen 1 Europa. Ieder land maakt zijn eigen regeltjes'
- 'Ik wil uit de EU'
- 'Omdat de EU ons alleen maar ellende brengt'
- 'De EU kost alleen maar geld. Dat is geld in de put gooien wat je toch niet terug krijgt'
- 'I.v.m. anti-EU houding. Is onnodig geldverslindend apparaat dat zich veel te veel bemoeit met nationale kwesties en beleid'

Ook verder is de PVV-kiezer veel dingen zat, en zeker de 'gevestigde politieke partijen'. Electoraal lijkt de PVV niet zwaar te hebben geleden onder het Marokkanen-incident ('minder, minder, minder') na de gemeenteraadsverkiezingen. Sommige kiezers lijken hier juist achter te staan.

- 'Als je vader voor een vrij land oorlog moest voeren, moeten nu de buitenlanders dan weer de macht krijgen?'
- 'Betere zorg voor ouderen, betere sociale verdeling, criminele Marokkanen, die in Marokko zijn geboren, terugsturen, minder moskeeën, minder uitkeringen aan allochtonen die in het buitenland verblijven'
- 'De "oude" partijen zijn allemaal afgedegen en onbetrouwbaar geworden. De PVV neemt geen blad voor de mond'
- 'De enige partij die voor de bevolking opkomt. Ze worden dan wel uitgesloten door de elite, maar elke stem tegen de elite is er één'
- 'Dit is een partij die hardop durft te zeggen, wat de meeste mensen alleen durven te denken'
- 'In verband met aanpak criminaliteit, geld naar buitenland (Europa of anders) terwijl er nog genoeg te doen is in Nederland, waar geen aandacht is voor probleem gevallen, gemaakt door de huidige wetgeving'
- 'Omdat dat een eerlijke partij is en die voor hun voorkeur uit durft te komen, en kan geen andere partij hier in Nederland zeggen, die steken allemaal hun kop in het zand, en laten de NEDERLANDER stikken'
- 'Ik vind dat Nederland toebehoort aan de Nederlanders en niet aan (vaak criminele) buitenlanders'

Waarom stemmen op D66?

Bij D66 zien we het spiegelbeeld van de PVV: veel (vaste) D66-stemmers prijzen D66 om de overtuigd pro-Europese koers.

- 'Ik denk dat Europa een belangrijk concept is, maar natuurlijk dient dat goed gedirigeerd te worden. D66 waarborgt dat hopelijk'
- 'Op dit moment komt daar het meest zinnige uit. D66 snapt het belang van Europa, maar is niet ten alle tijd bereid zijn huid daar te verkopen'
- 'Zeer positief over Europa'
- 'Ik vind dat D66 een mooie balans heeft van zorgen voor mensen en zorgen dat zij hun eigen verantwoordelijkheid nemen!'

Maar het pro-Europese standpunt kost D66 soms ook kiezers – hoewel ze in diverse gevallen VVD zouden stemmen en derhalve behouden blijven voor de Europese Alliantie van Liberalen en Democraten. *Overigens weet 40% van de Europese VVD-kiezers en slechts een kwart (25%) van de D66-kiezers dat de partij van voorkeur tot de Alliantie van Liberalen en Democraten behoort.*

Een kiezer die landelijk voor D66 zou kiezen, maar voor de EP naar VVD gaat:

'Minder voor overhevelen van bevoegdheden naar Brussel dan andere partijen. PVV is geen optie, ondanks hun standpunt t.a.v. dit onderwerp'

Veel kiezers die bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2012 op de PvdA stemden, kiezen nu (fifty/fifty) voor D66 of de VVD. Waarom komen ze bij D66 terecht? Degenen die afkomstig zijn van de PvdA:

'Omdat ik vermoed dat zij in ieder geval de sociaal democratische beginselen in Europa zullen verdedigen'

'Omdat ik een goede economische samenwerking met andere Europese landen belangrijk vind

'Onderwijs'

'Partij is voor Europa en bestaat m.i. uit fatsoenlijke, weldenkende mensen'

'Sluit aan bij een grote mij aansprekende groepering in Europa'

'Stevige partij met een slimme en goede fractievoorzitter'

Degenen die (landelijk gezien) afkomstig zijn van de VVD en Europees D66 zouden stemmen:

'Heeft betrekking op het gevoerde beleid in de landelijke politiek'

'Minder regelgeving in Europa'

'Om de partij meer invloed te geven in het EP'

Waarom stemmen op VVD?

Van degenen die bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2012 op de VVD stemden, zou op dit moment nog maar 37% dat ook doen bij de EP-verkiezingen.

Deze stemmen gaan grotendeels (en in gelijke mate) naar D66 en PVV. Degenen die overblijven, kiezen in sterke mate voor de VVD omdat het een 'betrouwbare, liberale en verantwoordelijke partij' is. Veel kiezers doen het ook uit gewoonte, of omdat ze een gematigd eurosceptische koers voorstaan (en ze de PVV te ver vinden gaan).

'De minst slechte optie. Zij zijn voor een verenigd Europa'

'Zij zien de belangen van ons land t.o.v. het grote buitenland als exportgebied helder, zonder de nationale belangen te verwaarlozen'

'De vrijheid om zoveel mogelijk zelf de beslissingen te kunnen nemen, voor jezelf te kunnen zorgen. De overheid zou alleen moeten zorgen voor de mensen die het echt niet kunnen'

'Duidelijk over vermindering van de macht van het Europese parlement'

'Er gaat te veel geld verloren aan Europa'

'Er is weinig alternatief voor mensen die liberaal denken en weinig steunen op de overheid

Europa is onvermijdelijk, vrije handel, minder regelgeving. Minder bemoeienissen van regeringen'

'Gaat moeilijke problemen niet uit de weg. Is realistisch, zorgt dat het huishoudboekje van staat gezond wordt.

Eist van mensen hun eigen verantwoordelijkheid te nemen, capaciteiten te ontwikkelen en te gebruiken en niet "van de staat" te willen leven. Sociaal zijn voor hen die noodzakelijke hulp nodig hebben'

'Heeft het beste voor met werkende mensen met vermogen'

'Heldere taal, minder regelzucht, ondernemen bevorderen'

'Het liberalisme past goed bij mij'

'Ik ben niet pro-Europa'

'Ik sta achter het liberale gedachtegoed. Zij verwoorden het beste mijn politieke denkbeelden.

Minder regels, stimuleren van werkgelegenheid, werken loont, eigen verantwoordelijkheid'

'Omdat de uitgangspunten van de VVD ook de mijne zijn, en omdat de VVD opkomt voor de zelfstandigen en de mensen met een beter inkomen. Ik ben zelfstandige'

'Omdat de VVD het dichtst bij mijn mening over politiek staat'

'Omdat ik het eens ben met hun standpunten en de bezuinigingen van nu zijn niet aan de VVD en PvdA te wijten'

'Veiligheid, Europa, democratie'

'Verantwoordelijkheid nemen en zaken uitvoeren'

'VVD is beperkt eurosceptisch'

'VVD is de partij die tegen nivelleren is en een partij waarvan ik denk, dat ze in Europa op een positieve manier tegengas geeft'

Opkomstverwachting: waarschijnlijk vergelijkbaar met 2009

In 2009 was de opkomst 36,5%. Op dit moment zegt 36% van de kiezers 'zeker' te gaan stemmen. Dit is – vlak voor verkiezingen - doorgaans een redelijk goede voorspeller voor de daadwerkelijke opkomst, al kan de daadwerkelijke opkomst er wel 5 of 6% vanaf zitten.

Op dit moment weet 60% 'geholpen' ('wist u dat er dit jaar...') dat de EP-verkiezingen de eerstvolgende verkiezingen zijn. De opkomstintentie zal dus wellicht ook nog oplopen.

Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksnummer: D0542. Onderzoeksmethode: TNS NIPObase CAWI.

Aantal respondenten: aan het onderzoek werkten 984 Nederlanders (18+) mee.

Veldwerkperiode: 10 t/m 15 april 2014.

De steekproef is getrokken op basis van de ideaalcijfers voor geslacht, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte, regio, sociale klasse en politiek stemgedrag bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 12 september 2012. De resultaten zijn hier ook op herwogen.

We benadrukken dat we in deze zetelpeiling met steekproefmarges te maken hebben. Voor de grootste partij (D66, met 18,0%) is dat 2,4%. Dit komt overeen met 3 tot 4 zetels.

Voor meer informatie:

Peter Kanne
t. 020 522 59 24
e. peter.kanne@tns-nipo.com

Tim de Beer
020 522 53 99
tim.de.beer@tns-nipo.com